

Жам О.М., Шкира Л.М. Формирование и общая характеристика коллекции самоваров Национального историко-этнографического заповедника «Переяслав». В статье рассматривается история формирования коллекции самоваров Национального историко-этнографического заповедника "Переяслав". Анализируется строение, технические особенности конструкций и характеристика представленных самоваров

Ключевые слова: самовар, музей, коллекция, экспонирование, заповедник «Переяслав».

Zham E., Shkira L. History of formation and general characteristics collections samovar National historical and ethnographic reserve «Pereyaslav». In the article the history of the formation of samovars collections of the National historical and ethnographic reserve "Pereyaslav". We analyze the structure, technical and design features different types of samovars.

Keywords: samovar, museum, collection, exhibition, reserve «Pereyaslav».

УДК 351.853.011.2(477):069.01.001.2(477)

ПАМ'ЯТКООХОРОННА ТА МУЗЕЄЗНАВЧА ПРОБЛЕМАТИКА ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЦЕНТРИ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ І УТОПІК

Бичковська Г. М., Горькова А.О., канд. іст. наук
(Центр пам'якознавства НАН України і УТОПІК)

У статті надано характеристику дисертаційним роботам на музеєзнавчу та пам'яткоохоронну тематику, які захищені при Центрі пам'якознавства. Здійснена спроба наукової класифікації дисертацій за проблемно-тематичною ознакою на основі аналізу їх предмета, мети, основного змісту, наукової новизни та практичного значення. Висвітлено індивідуальний внесок нових наукових кадрів з пам'якознавства, музеєзнавства у розвиток охорони історико-культурної спадщини України.

Ключові слова: Центр пам'якознавства, дисертації, пам'якознавство, музеєзнавство, історико-культурна спадщина.

Пам'ятки культурної спадщини – важлива складова духовних надбань людства, предметна історія, яка несе в собі багату і різнобічну інформацію про розвиток суспільства. Передусім, найдавніші пам'ятки є унікальними свідками минулого, важливим джерелом досвіду для наступних поколінь. Тому інноваційні зрушення, нові концептуальні підходи до вивчення, охорони та використання культурної спадщини на сучасному етапі розвитку країни здатні не тільки забезпечити високі показники культур-

ного росту, але й вирішити певні пам'яткоохоронні та музеєзнавчі проблеми, розкрити повною мірою історико-культурний потенціал України. Маючи на меті відповідні завдання загальнодержавної ваги, Центр пам'якознавства НАН України і УТОПІК активно залучає нові наукові кадри для співпраці та взаємообміну в освітній, науковій та культурній сферах. Тому одним із основних напрямів наукової діяльності Центру є підготовка професійних кадрів з музеєзнавства та пам'якознавства.

Аспірантура при Центрі пам'ятокознавства була відкрита у 2008 році і протягом восьми років випустила 13 науковців, що продовжують працювати кожен у своїй вузькій галузі, займаючись однією великою справою – охороною історико-культурного надбання української держави. У Центрі пам'ятокознавства з 2008 р. діє Спеціалізована вчена рада із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 26.00.05 – Музеєзнавство. Пам'ятокознавство, що надає можливість молодим науковцям підтвердити свою професійність та отримати науковий ступінь кандидата історичних наук. До спеціалізованої вченої ради К 26.252.01 при Центрі пам'ятокознавства входять відомі українські науковці – кандидати та доктори з різних галузей знань – історії, археології, архітектури, музейної та пам'яток охоронної справи. В останній склад ради увійшли: Бесов Л. М. Гріффен Л.О, Сенченко Н. М., Гаврилюк Н. О., Гаврилюк С. В., Колосок Б.В. Константинов В. О., Кот С. І., Ластовський В. В., Посохов С. І., Маньковська Р. В., Михайлина Л. П. Немонящий А.А., Титова О. М., Федорова Л. Д.

За час існування Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій (2008–2015 рр.) захистилося 35 науковців. Дисертаційні дослідження логічно можна розділити за пам'яток охоронною та музеєзнавчою тематикою.

Пам'яток охоронний аспект відзначає дисертаційні дослідження О. Ю. Манаєва, О. В. Хлівнюка, О. М. Присяжнюка, О. В. Принь, М. О. Принь, Є. М. Осадчого [19], О. М. Кравченка [12], М. Ю. Тяміна [31], І. О. Старенького [28] та ін. У роботах висвітлено найактуальніші питання збереження пам'яток України з урахуванням тих особливостей, якими визначаються самі пам'ятки та задачі їх збереження залежно від специфіки культурно-історичних та природних умов різних регіонів нашої країни.

Досліджено суспільно-історичні процеси в регіонах України, що справили основний вплив на обставини виникнення та характер об'єктів культурної спадщини, історичний шлях того чи іншого регіону, котрий, значною мірою позначився на складі та рівні збереженості культурної спадщини.

Основні тенденції й особливості розвитку пам'яток охоронної справи в Криму у різні історичні періоди висвітлено істориками О. В. Хлівнюком, Є. М. Молочко та В. В. Каліновським [8] (XIX – початок XX ст.), а також О. Ю. Манаєвим та Д. В. Яшним (кінець XX – початку XXI ст.). Кримознавцями О. В. Хлівнюком та Є. В. Молочко охарактеризовано основні напрями й форми діяльності наукових, громадських організацій, державних установ, навчальних закладів, благодійних організацій у галузі охорони історичної спадщини. Відтворено просопографічний портрет кримських краєзнавців-популяризаторів, визначено їхній внесок у збереження об'єктів культурної спадщини регіону [33; 17].

О. Ю. Манаєвим підкреслено провідну роль спеціалізованих науково-дослідних інститутів, науково-проектних установ, історико-культурних заповідників АРК протягом 1991–2006 рр. у пам'яток охоронній сфері [14].

Своєю оригінальністю вирізняється робота Д. В. Яшного, в якій дослідником відновлено та систематизовано повний комплекс дорадянських видових поштових листівок як джерела з вивчення культурної спадщини Криму, а також вперше складено зведений каталог комплексу дорадянських поштівків і визначено рівень їх репрезентативності й інформативності [35].

Дослідженням історичних подій з охорони, вивчення і використання пам'яток історії та культури у східних регіонах України, зокрема, Луганської та Донецької областей, присвячені дисертаційні роботи О. В. Приня та М. О. Принь. О. В. Приньом розглянуті про-

блеми формування державної пам'яткоохоронної системи у повоєнний період та подальший її розвиток, висвітлено археологічні експедиції Інституту археології АН УРСР, діяльність краєзнавчих музеїв Донбасу з охорони археологічної спадщини, а також роль вищих навчальних закладів у пам'яткоохоронних дослідженнях регіону [21]. М. О. Принь розкрила практичну діяльність окружних архівних управлінь зі збереження архівної спадщини регіону, простежено процес формування музейної мережі на конкретних історичних прикладах, виокремлено персональний внесок представників місцевої інтелігенції у 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст. у пам'яткоохоронну справу [20].

Південно-західний регіон України, зокрема Одеська область представлена у дисертаційній роботі О.М. Присяжнюка «Становлення і розвиток системи охорони культурної спадщини Одеської області (1944–2009 рр.)», який на основі значного архівного матеріалу, зокрема архіву Управління охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної адміністрації, розкрив основні тенденції, напрями, форми та методи охорони культурної спадщини в регіоні [22]. Житомирська область, а саме: археологічні пам'ятки Брусилівського району, представлені у науковому дослідженні В. А. Гнери [4]. Археологом розроблено комплекс заходів з дистанційного дослідження пам'яток культурної спадщини за допомогою аерокосмічного моніторингу, визначено основні аспекти застосування цього методу для потреб археології та пам'яткознавства.

Зростання інтересу до проблем охорони і раціонального використання історико-культурної спадщини одного з найдавніших міст східної Європи – Києва актуалізувало всебічне вивчення різних типів його пам'яток. Сучасний вигляд міста поєднується з давніми традиціями, а пам'ятки вирізня-

ються своєю різноманітністю, унікальністю та діапазоном хронологічних меж. У зв'язку з активними змінами міської структури Києва, зумовленими появою сучасної великомасштабної забудови, розвитком транспортної та інженерної інфраструктури стала нагальною потреба в комплексному дослідженні та забезпеченні охорони як окремих пам'яток архітектури, містобудування, археології, так і природних територій, які мають історичну цінність, зокрема київського ландшафтного комплексу. Дослідженню охорони ландшафтних територій, в тому числі основним засадам охорони та використання пам'ятки «Історичного ландшафту Київських гір і долини р. Дніпра» присвячена дисертаційна робота А. І. Звіряки [7]. Автором розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення виявлення, дослідження, взяття на державний облік ландшафтних об'єктів культурної спадщини України.

Проблеми охорони архітектурних об'єктів міста – окремих будівель, архітектурних споруд, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, будівельних технологій або є творами відомих авторів, присвячені дисертації істориків, киевознавців, архітекторів: О. М. Сердюк [27], К. В. Гончарової, О. Г. Мокроусової. Оригінальною у цьому напрямі є наукова робота К. В. Гончарової, яка вперше в українській історіографії розкрила особливості формування методики архітектурної реставрації в Україні, висвітлила специфіку еволюції архітектурно-реставраційного знання, систематизувала досвід реставраційної діяльності в Україні від кінця 1940 до початку 2000 рр. [5]. Архітектурні пам'ятки Києва ХІХ – початку ХХ ст. висвітлено в науковій роботі О. Г. Мокроусової [16]. Дослідницею здійснено комплексний історичний аналіз конкурсної архітектур-

ної практики Києва означеного періоду, результатом якої стала поява п'ятнадцяти визначних пам'яток учбової, культової та адміністративно-фінансової архітектури. О. Г. Мокроусова проаналізувала сучасний пам'яткоохоронний статус конкурсних об'єктів, їх облікову документацію, в результаті запропонувала рекомендації щодо її вдосконалення [16].

Окремим творам архітектури Києва, зокрема його найдавнішої частини – Подолу, присвячена дисертація О.О. Крайньої «Флорівський (Вознесенський) монастир у Києві як пам'ятка історії та архітектури XVI – початку XX ст.» [13]. У роботі автором виділено основні етапи функціонування Флорівського монастиря, відповідно до яких розглянуто його соціо-культурне середовище, формування архітектурно-планувальної структури обителі, стильові зміни, роль культових пам'яток у формуванні сакрального простору. Цікавою тезою дослідження є зв'язок розвитку архітектурного ансамблю Флорівського монастиря на Подолі з проектами розбудови Печерська, зокрема, Лаври.

Не залишились осторонь наукових інтересів пам'яткознавців також проблеми виявлення та взяття під державну охорону пам'яток археології Києва, зокрема, звернення до наукового доробку вітчизняних науковців – істориків, археологів кінця XIX – початку XX ст., що працювали у цій царині. Наприклад, А. О. Горькова у дисертації розкрила трансформацію форм та напрямів діяльності київських державних та громадських установ з охорони, вивчення і використання археологічної спадщини означеного періоду, проаналізувала вплив нормативно-правових актів на їх діяльність [6]. Сучасний стан охорони археологічної спадщини України, зокрема, всебічне вивчення проблем становлення правової бази охорони цих пам'яток у контексті загальнодержавних і світових процесів висвітлено у дисертацій-

ній роботі Н. М. Рудики, яка на основі внутрішньодержавних та міжнародних нормативно-правових документів узагальнила вітчизняний та світовий досвід пам'яткоохоронного законодавства та розробила пропозиції для його вдосконалення [25].

Першим здобувачем наукового ступеня кандидата історичних наук при Центрі (Д. М. Кепін) започатковано дослідження на музеєзнавчу тематику. Музеї, як особливий вид соціокультурних інститутів, займають важливе місце в сучасному суспільстві, тому дослідження як теоретичного, так і прикладного характеру у музейній галузі стають темами дисертаційних робіт значної частини науковців. Серед дисертацій виділено роботи, присвячені історії окремих музейних установ, етапам їх становлення та розвитку, основним видам діяльності музейних закладів, вкладу окремих музеїв чи сукупності музеїв певного профілю у розвиток музейної справи України: І. В. Нікітіна (2010 р.) [18], І. Ф. Стельмах (2012 р.) [29], В. В. Машталір (2014 р.) [15], О.В. Харченко (2015 р.) [32].

На особливу увагу заслуговують питання вивчення, охорони та збереження археологічної спадщини у музейних установах України та країн Європи. Істориком Д. В. Кепіним виділено окремий науковий напрям у музеєзнавстві та пам'яткознавстві – археологічну скансенологію – та розроблено концептуальні засади створення різних археологічних музеїв-“археопарків” з історії первісного суспільства [9]. Дослідник Д. Р. Кобалія висвітлив проблеми музеєфікації об'єктів підводної спадщини на прикладі експозиції кораблів Дніпровської гребної флотилії 1736–1739 рр. в музеї історії запорозького козацтва на о. Хортиця [10]. Археолог А. В. Костенко [11] присвятив дисертацію проблемам формування, зберігання та використання археологічних фондів Херсонського обласного краєзнавчого музею.

Унікальні пам'ятки образотворчого мистецтва – українського церковного гаптування XVII–XVIII ст. з колекції Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника та Західноєвропейських гобеленів XVI–XIX ст. з колекції Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, стан їх збереження, способи консервації та реставрації, рекомендації щодо збереження на основі сучасних технологій висвітлені у наукових дослідженнях істориків, мистецтвознавців Вариводи А. Г. [3] та Яреми-Винар О.С. [34]. Дисертаційна робота А. О. Титаренко висвітлює питання особливостей збереження, вивчення, музеєфікації, експертизи та експонування творів тонкої кераміки у вітчизняних музеях та поповнення ними Музейного фонду України [30].

Всебічне дослідження пам'яток науки і техніки, зокрема в галузі астронومیї, авіації та залізничної техніки знайшли своє відображення у дисертаційних дослідженнях: С. А. Салати [26], Н. П. Боротканич [2], В. Д. Романенка [24], С. В. Ромадіна [23]. Дослідниками розроблені теоретичні основи і базова система проведення реконструкції втрачених зразків техніки, вироблено практичні рекомендації щодо їх музеєфікації та експонування.

Актуальним напрямом наукових досліджень за останнє десятиліття є комплексне вивчення ролі міжнародних організацій і аналіз сформованих ними вимог щодо вдосконалення національної політики у сфері охорони культурної спадщини, а також визначення рівня відповідності пам'яткоохоронної системи України міжнародним стандартам. У цьому напрямі важливою є робота Г. О. Андрес, яка вперше у вітчизняній історіографії подала цілісну картину розвитку охорони культурної спадщини України в контексті інтеграційних процесів до міжнародних ор-

ганізацій (UNESCO і Ради Європи) та діяльності ICOMOS у другій половині XX – на початку XXI ст. [1].

Інтерес до української історії, її унікальність та самобутність актуалізують питання охорони історико-культурної спадщини, що підтверджує постійне зростання видавництва монографічних досліджень та захищених дисертаційних робіт на відповідну тематику. Дисертації здобувачів Центру пам'ятознавства НАН України і УТОPIK в залежності від мети роботи підрозділяються на дослідження, в яких розкрито сучасний стан справ в пам'яткоохоронній та музейній сфері та подано рекомендації щодо вирішення проблем у галузі, використання пам'яток історії та культури, а також дослідження, де презентовано історію розвитку системи охорони культурної спадщини в різні історичні періоди в окремих регіонах України. Кожна дисертація вирізняється своєю новизною та практичним значенням, оскільки може стати підґрунтям для подальших науково-теоретичних розробок у пам'яткознавстві. Отримані аналітичні матеріали, висновки, наукові реконструкції можуть бути використані у перспективних пам'яткознавчих і музеєзнавчих дослідженнях, прикладних та фундаментальних роботах з історії та теорії культурної спадщини, в розробці проектів концепції державної політики у сфері культурної спадщини, практичній діяльності музейних закладів, державних пам'яткоохоронних установ та громадських організацій.

Аналізуючи дисертаційні роботи з точки зору регіональних досліджень, варто відмітити, що найбільш вивченими у пам'яткоохоронному аспекті є південний, центральний та східні регіони України, на відміну від Західної України, з її найбільшими містами – Чернівцями, Ужгородом, а також Львовом з його загальновідомими архітектурними спорудами. Зокрема, багато музейних установ України, їх історія, фонди, експозиція ще не стали

предметом дисертаційних робіт. У цьому напрямку варто відзначити, що саме музейні працівники, що мають доступ до унікальних архівних та фондів матеріалів музеїв, можуть розкрити особливості їх становлення та розвитку, охарактеризувати основні напрями науково-дослідної діяльності, надати рекомендації щодо вдосконалення музейної роботи та міжнародного культурного співробітництва в галузі музейної справи.

Таким чином, музейна та пам'яткоохоронна галузь потребує новаторських ідей, розширення регіональних досліджень, виходу на міжнародний рівень та підвищення прикладної складової досліджень, її активного впровадження у повсякденну пам'яткоохоронну практику. Саме на це й спрямована тематика дисертаційних праць, підготовлених в Центрі пам'яткознавства НАН України і УТОШК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрус Г. О. Охорона культурної спадщини України в контексті світових інтеграційних процесів (друга половина ХХ початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Г. О. Андрус ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2009. – 20 с.
2. Боротканич Н. П. Отображение освоения космического пространства средствами музейной экспозиции (на примере Музея космонавтики им. С.П. Королева) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Н. П. Боротканич ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.
3. Варивода А. Г. Памятники украинского церковного шитья XVII–XVIII вв. из коллекции Национального Киево-Печерского историко-культурного заповедника как объект культурного наследия : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. Г. Варивода; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 20 с.
4. Гнера В. А. Аерокосмічний моніторинг як інструмент пам'яткознавчих досліджень (на прикладі пам'яток археології Брусилівського району Житомирської області) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / В. А. Гнера; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 20 с.
5. Гончарова К. В. Формування методики архітектурної реставрації в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / К. В. Гончарова ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2013. – 20 с.
6. Горькова А. О. Охорона археологічної спадщини у діяльності державних та громадських установ Києва (1835–1934) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. О. Горькова ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 20 с.
7. Звіряка А. І. Історичний ландшафт Київських гір і долини р. Дніпра як пам'ятка культурної спадщини : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. І. Звіряка ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 20 с.
8. Каліновський В. В. Православне духовенство в охороні культурної спадщини Криму (1837–1920). : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / В. В. Каліновський ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.
9. Кепін Д. В. Музезнавчі концепції створення експозицій з історії первісного суспільства : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Д. В. Кепін; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2008. – 16 с.
10. Кобалія Д. Р. Музеефікація об'єктів підводної спадщини на прикладі експозиції кораблів Дніпровської гребної флотилії в музеї історії запорозького козацтва на о. Хортиця : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Д. Р. Кобалія ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2011. – 20 с.
11. Костенко А. В. Археологічні фонди краєзнавчого музею: формування, зберігання, використання (на прикладі Херсонського обласного краєзнавчого музею) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. В. Костенко; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 18 с.
12. Кравченко О. М. Монастирі Північно-Західної Слобожанщини середини XVII – XVIII

ст. як об'єкти культурної спадщини : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. М. Кравченко; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.

13. Крайня О. О. Флорівський (Вознесенський) монастир у Києві як пам'ятка історії та архітектури XVI –початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. О. Крайня; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.

14. Манаєв О. Ю. Охорона та використання пам'яток історії та культури в Автономній Республіці Крим (1991–2006 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. Ю. Манаєв ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2008. – 20 с.

15. Машталір В. В. Військово-історичні споруди XIX – XX століть як об'єкти культурної спадщини України : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / В. В. Машталір; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 22 с.

16. Мокроусова О. Г. Культурна спадщина Києва в контексті історії архітектурних конкурсів XIX – початку XX століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. Г. Мокроусова ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 22 с.

17. Молочко Є. В. Популяризація культурної спадщини Криму (XIX – початок XX століття) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Є. В. Молочко ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.

18. Нікітіна І. В. Становлення і розвиток Національного музею героїчної оборони і визволення Севастополя (1960-2009 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / І. В. Нікітіна ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2009. – 20 с.

19. Осадчий Є. М. Фортеці північно-західної Слобожанщини XVII ст. як пам'ятки військової історії : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Є. М. Осадчий ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2011. – 20 с.

20. Принь М. О. Охорона, вивчення і використання пам'яток історії та культури на Донеччині та Луганщині в 20-х – на початку 30-х рр. XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / М. О. Принь ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.

21. Принь О. В. Становлення і розвиток державної системи охорони культурної спадщини у Донбасі (1945 - 1991 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. В. Принь ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2009. – 20 с.

22. Присяжнюк О. М. Становлення і розвиток системи охорони культурної спадщини Одеської області (1944–2009 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. М. Присяжнюк ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2010. – 20 с.

23. Ромадін С. В. Бронепоезди в Україні як пам'ятки історії і техніки : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / С. В. Ромадін ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.

24. Романенко В. Д. Авіаційна техніка ленд-лізу 1941-1945 рр. (пам'яткознавчий аспект) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / В. Д. Романенко; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2010. – 21 с.

25. Рудика Н. М. Становлення та розвиток нормативної бази охорони пам'яток археології в Україні (1991 – 2011 роки) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Н. М. Рудика ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 16 с.

26. Салата С. А. Астрономічна обсерваторія Київського національного університету імені Тараса Шевченка як комплексний об'єкт культурної спадщини України : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Салата С. А.; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 19 с.

27. Сердюк О. М. Історичні особливості формування житла Києва другої половини XIX – початку XX ст. та сучасні засади його охорони : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. М. Сердюк ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'ятко-

знавства. – К., 2011. – 19 с.

28. Старенький І. О. Пам'яткоохоронна діяльність подільського православного духовенства в ХІХ – на початку ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / І. О. Старенький ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 19 с.

29. Стельмах І. Ф. Розвиток громадського музейництва в Автономній Республіці Крим (1991–2011) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / І. Ф. Стельмах ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.

30. Титаренко А. О. Фарфор-фаянс Волині кінця ХVІІІ – початку ХХ століття в музейних колекціях України : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. О. Титаренко ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 16 с.

31. Тямін М. Ю. Ідентифікація та збереження пам'яток історичного індустриального ландшафту гірничодобувного району (на прикладі м. Кривий Ріг) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / М. Ю. Тямін ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 19 с.

32. Харченко О. В. Становлення та розвиток музеїв художнього профілю як культурно-освітніх закладів (кінець ХІХ–початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. В. Харченко ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 19 с.

33. Хлівнюк О. В. Охорона культурної спадщини в Криму (1887–1941 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. В. Хлівнюк ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2009. – 20 с.

34. Ярема-Винар О. С. Західноєвропейські гобелени ХVІ – ХІХ ст. у колекції Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків (технологія виробництва, способи реставрації, збереження та музеєфікації) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. С. Ярема-Винар ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 19 с.

35. Яшний Д. В. Дорадянські видові поштівки як джерело з вивчення та відновлення культурної спадщини: на прикладі Криму (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Д. В. Яшний ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 20 с.

Бычковская А. Н., Горьковская А. А. Памятникоохранная и музееведческая проблематика в диссертационных работах, защищенных при Центре памятниковедения НАН Украины и УООПИК. В статье дана характеристика диссертационным работам на музееведческую и памятниковедческую тематику, защищенным при Центре памятниковедения. Осуществлена попытка научной классификации диссертаций по проблемно-тематическому признаку на основе анализа их предмета, цели, основного содержания, научной новизны и практического значения. Освещен индивидуальный вклад новых научных кадров по памятниковедению, музееведению в развитие охраны историко-культурного наследия Украины.

Ключевые слова: Центр памятниковедения, диссертации, памятниковедение, музееведение, историко-культурное наследие.

Bichkovska A. M., Gorkova A. O. Monument protection and museological issues in the defended Ph.D. thesis at the Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM.

The article presents the characteristic of Ph.D. thesis on museological and monumentology topics defended at the Centre of Monuments Research. Implemented an attempt to classify the scientific theses due to problem-thematically feature based on an analysis of the subject, objectives, main content, scientific novelty and practical value. Illuminated individual contribution of new scientific personnel in monument and museum studies to the development of the protection of historical and cultural heritage of Ukraine.

Keywords: Centre of Monuments Research, Ph.D. thesis, monument studies, museology, historical and cultural heritage.